

Onderzoek in het kort

Informatie over griepvaccinatie op nieuwswebsites en in de sociale media

B.A. Lehmann, R.A.C. Ruiter, G. Kok

Het internet wordt, naast het persoonlijke advies van de huisarts, gezien als de meest geloofwaardige bron voor gezondheidsadvies. Informatie over de griep en de effectiviteit van griepvaccinatie is uitgebreid beschikbaar op het internet. De informatie over gezondheidsonderwerpen is echter niet altijd juist en soms zelfs in tegenspraak met aanbevelingen van gezondheidsautoriteiten als de Gezondheidsraad. Dit kan nadelige gevolgen hebben voor het succes van preventiecampagnes en het advies van gezondheidsautoriteiten, omdat media de beslissingen en gedragingen van gebruikers beïnvloeden. Het doel van deze studie was om beter inzicht te krijgen in de informatie over griepvaccinatie op nieuwswebsites en in de sociale media en hoe te reageren op kritische berichtgeving over advies van gezondheidsautoriteiten.

Het internet is een belangrijke bron voor het zoeken naar informatie over gezondheid. (1) Informatie is beschikbaar op traditionele websites zoals die van gezondheidsorganisaties (bijvoorbeeld het RIVM en NIVEL, het Nederlands Instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg), op nieuwswebsites, maar wordt ook verspreid via de sociale media (bijvoorbeeld Twitter, Facebook). Het blijkt dat de berichten op nieuwswebsites, in vergelijking met het nieuws op sociale media vaak meer precies, betrouwbaar, ethisch en waarheidsgetrouw zijn. (2) Om meer inzicht te krijgen in de informatie over griep en griepvaccinatie hebben we met behulp van een monitoringsprogramma meer dan 10.000 Nederlandse websites doorzocht. In de maand voor, tijdens en na de griep epidemie in het vroege voorjaar van 2012 werd het internet doorzocht op de termen 'grieprik', 'griepvaccin', en 'influenzavaccin'. De analyse van meer dan 900 berichten op de nieuwswebsites en 3000 berichten via de sociale media leverden 3 onderwerpen op die in beide soorten media aan bod kwamen en hier kort worden samengevat:

1. De (naderende) griep epidemie;
2. Algemene informatie over het griepvirus en preventie en behandeling van griep;
3. Onzekerheid en wantrouwen ten aanzien van griepvaccinatie.

De (naderende) griep epidemie

Berichten op de nieuwswebsites en in de sociale media gingen over de voortgang van de griep epidemie, criteria om een epidemie vast te stellen en het type virus dat in 2012 aanwezig was. Beide media berichtten over het feit dat de griep epidemie pas laat in het griepseizoen 2011/12 begon met een stijging van griepactiviteit

midden februari. Daarnaast werd in beide media de epidemie als niet heel groot beschreven en van tamelijk korte duur. Medio maart was er dan ook sprake van het einde van de griep epidemie. Ook gaven beide media een gelijksoortige beschrijving van het identificeren van een epidemie. Opvallend was echter dat de informatie over de griep epidemie al in de sociale media verscheen voordat de epidemie door het NIVEL officieel was bevestigd. Deze berichten werden logischerwijs meer ondersteund door percepties van gebruikers dan door feiten.

Algemene informatie

Algemene informatie over het griepvirus en de preventie en behandeling van de griep ging over het verschil tussen griep en een gewone verkoudheid, de symptomen en ernst van griep en mogelijke complicaties bij vooral jonge kinderen en ouderen. Op nieuwswebsites werd uitgelegd dat door de mutaties die elk jaar in het griepvirus plaatsvinden, de griepvaccinatie, in tegenstelling tot andere vaccinaties, elk jaar opnieuw gegeven moet worden. Verder gaven deze websites het advies om een griep infectie te voorkomen door veel water te drinken, gezond te eten, regelmatig de handen te wassen en genoeg in de buitenlucht te zijn. Het gebruik van homeopathische middelen werd genoemd bij de behandeling van griep. Er werd bericht over het feit dat maar 70% van werknemers die griep oplopen ziek thuis blijven. Dit werd toegeschreven aan de economische crisis.

In de sociale media werden verder vitamine C en D als effectieve middelen voor het voorkomen van griep infecties genoemd. Met griep thuis blijven tijdens een epidemie werd beschouwd als een excuus om niet te werken. Terwijl nieuwswebsites over het

Tabel 1 Aantal geïncludeerde en geëxcludeerde influenza berichten per maand en totaal

Maand	Alle berichten		Nieuwsmedia		Sociale media		
	Totaal (%)	Totaal	Incl. (%)	Excl. (%)	Totaal	Incl. (%)	Excl. (%)
Gevonden berichten	4441	939	541 (58)	398 (42)	3502	3012 (86)	490 (14)
Februari	1574 (35)	299	204 (68)	95 (32)	1275	1101 (86)	174 (14)
Maart	1992 (45)	480	276 (58)	204 (42)	1512	1251 (83)	261 (17)
April	875 (20)	160	61 (38)	99 (62)	715	660 (92)	55 (8)

algemeen vrij objectief waren in hun informatie over de preventie en behandeling van griep, werd in de sociale media kritischer over de ernst van de griep en de noodzaak van de griepvaccinatie.

Griepvaccinatie

Zowel op de nieuwswebsites als in de sociale media kwamen onzekerheid en wantrouwen met betrekking tot griepvaccinatie aan bod. Vooral de effectiviteit van vaccinatie en de mogelijke schadelijke langetermijneffecten werden besproken. Daarnaast ging in beide media het debat over de vermeende samenwerking tussen onderzoekers, politici en de farmaceutische industrie. Meer controversiële nieuwswebsites (bijvoorbeeld antivaccinatie-websites) besteedden aandacht aan studies die laten zien hoe gevaarlijk griepvaccinatie is en aan complottheorieën waarin de overheid mensen opzettelijk met griep besmet. Deze berichten werden deels ook in de sociale media genoemd. Daarnaast werden discussies via de sociale media gevoerd over het halen van griepvaccinatie en het ziek worden ondanks een griepvaccinatie.

De meeste nieuwswebsites berichtten dat griepvaccinatie de meest effectieve of enige effectieve manier is om griep te voorkomen. Daarentegen suggereerden de meeste berichten in de sociale media dat griepvaccinatie niet effectief is en zelfs schadelijk voor de gezondheid zou kunnen zijn. De berichten in de sociale media over bewezen effectiviteit van de griepvaccinatie zijn veelal gebaseerd op de ervaringen van degenen die ze plaatsen. Berichten die het tegendeel beweren, op basis van zogenaamd wetenschappelijk onderzoek, staan op meer controversiële nieuwswebsites. In de sociale media verschenen in de drie maanden twee keer zo veel antivaccinatieberichten als pro-vaccinatieberichten. De nieuwswebsite daarentegen, plaatsten voornamelijk pro-vaccinatieberichten.

Conclusie

Het internet is een bron van informatie voor iedereen en biedt ook aan iedereen de mogelijkheid om informatie te publiceren. Het is

belangrijk om mensen bewust te maken van het feit dat daarom niet alle informatie betrouwbaar is. Dit onderzoek laat zien dat de informatie die wordt verspreid via de sociale media weliswaar veelvuldig wordt geraadpleegd maar vaak gebaseerd is op persoonlijke ervaringen en percepties en niet op wetenschappelijk onderzoek. Gezondheidsautoriteiten als het RIVM maken steeds meer gebruik van sociale media zoals Twitter om mensen van betrouwbare informatie te voorzien. Verder onderzoek moet uitwijzen wat de invloed van internetmedia is op de beslissingen en het gedrag van mensen met betrekking tot hun gezondheid is en op welke wijze daarop effectief invloed kan worden uitgeoefend.

Dit artikel is een bewerking van A qualitative study of the coverage of influenza vaccination on Dutch news sites and social media websites, Lehmann BA, Ruiters RA, Kok G.

Auteurs

B.A. Lehmann, R.A.C. Ruiters, G. Kok, Universiteit Maastricht

Correspondentie

birth.lehmann@maastrichtuniversity.nl

Literatuur

1. Eysenbach G, Köhler C. Health-related searches on the internet. JAMA 2004, 291: 2946.
2. Berland GK, Elliott MN, Morales LD, Algazy JI, Kravitz RL, Broder MS, Kanouse DE, Munoz JA, Puyol J-A, Lara M, Watkins KE, Yang H, McGlynn EA: Health information on the internet, accessibility, quality, and readability in English and Spanish. JAMA 2001, 285: 2612-2621.